

קורס מס': 290.3091, שנה"ל תשע"ו 2015/2016
מיומנויות בינאישיות: התערבות במצבי משבר ואובדן
שנה ג' סמסטר א'

מרכזת הקורס: גב' קרול רביד
מרצים: גב' אורלי אדלמן, גב' ענת אקהויז, פרופ' מיכל גרנות, מר ג'ודת עיד, גב' קרול רביד.

רקע ומטרות הקורס:
קורס זה מהווה חוליה נוספת בציר קורסי מיומנויות בין ותוך אישיות הנמשך לאורך השנים אי עד ד'.

- מטרות הקורס בשנה ג':**
1. להעמיק את הידע בתחום משבר, אבל ואובדן במצבי בריאות שונים.
 2. לפתח מיומנויות קשר ותקשורת אפקטיביים עם מטופלים, בני משפחה וצוות מטפל - במצבים מורכבים ומול שוני תרבותי.
 3. לפתח התבוננות רפלקטיבית בהקשר להשפעת מצבים אלו על המטפל, ועל היחסים הבינאישיים עם המטופל ומשפחתו.

- מטרות למידה:**
- בסוף הקורס הסטודנט יהיה מסוגל:**
1. לתאר ולשיים את עולמו הרגשי, המחשבתי והפיזי-התנהגותי של המטופל/בני המשפחה במצבי משבר, אבל ואובדן.
 2. לזהות את האתגר התקשורתי עם המטופל ולבחור מתוך "ארגז הכלים" את ההתערבות הנדרשת.
 3. להדגים מיומנויות של קשר ותקשורת מותאמים וליישם טכניקות התערבות במצבים אלו.
 4. לבטא מודעות עצמית דרך רפלקציה.

- תכנים:**
1. כשרות תרבותית - Cultural Competence
 2. סוגי משברים
 3. סימני משבר ומאפייני האדם במשבר
 4. התמודדות עם משבר
 5. התערבות ראשונית במצבי משבר
 6. סוגי אובדנים – אובדן בריאות, תפקוד, עצמאות, איכות חיים, יכולות, חלומות, מוות
 7. תאוריות של התמודדות עם אבל
 8. מנהגי אבלות בתרבויות שונות
 9. מות – עמדות, תפיסות ופחדים הקשורים למות
 10. בשורה מרה בהקשר הסייעודי
 11. תקשורת עם חולה הנוטה למות ובעת אובדן

שיטות הוראה:

- שיתוף בחוויות הסטודנטים מתוך ההתנסות הקלינית ועיבוד הנושאים שעלו
- דיון וניתוח קטעי סרטים, רפלקציות, וטקסטים מספרות מקצועית ונרטיבית
- תרגול מיומנויות באמצעות משחקי תפקידים

מטלות הקורס והערכתו:

1. 30% - הגשת דו"ח מפגשים - שכתוב וניתוח רפלקטיבי של שני מפגשים מהקליניקה הקשורים למשבר/אובדן ואבל.
2. 20% - השתתפות פעילה בדיון הקבוצתי ובמשחקי התפקידים
3. 50% - משימת סיום: עבודה מסכמת על בסיס דו"ח המפגש וספרות מקצועית

תנאי מעבר בקורס:

הגשת המטלות, השתתפות בתרגולים ובמשחקי תפקידים והגשת עבודת מסכמת. ציון מעבר בקורס 60. יש לעבור בציון 60 כל מטלה בנפרד.
נוכחות חובה בכל השיעורים!

רשימת מקורות

**הערה: קריאת חובה מסומנת בכוכבית.
ליד כל פריט ביבליוגרפי מצוין תחום התוכן המרכזי בו הוא עוסק.**

*אמיר, מ. נמלטים על נפשם: תגובות של אנשי מקצוע (מסוימים) כלפי חולים בסרטן (2005). שיחות, כרך י"ט (2) עמ' 185-188. **מות**

*אליצור, א. (2010). תיאוריות המשבר וטיפול קצר מועד. בתוך, א. אליצור, וח. מוניץ (עורכים). פרקים נבחרים בפסיכיאטריה (ע"מ 685-694). תל אביב: פפירוס. **משבר**

הס, יעל (2001). בישור בשורות רעות: טכניקה הניתנת ללמידה. כתב העת הישראלי לרפואת המשפחה (11)88, 14-16.

ויצטום, אליעזר. (2004). נפש, אבל ושכול. תל אביב: ספריית אוניברסיטה משודרת **מות**

*חלמיש לין. (2010). מה לא לומר – איך להתנהג בסביבת אבלים. בתוך ל. חלמיש וד. חרמוני (עורכים). הערבה הבוכיה: מפגשים עם אבל ואובדן. דליה: מערכת. עמ' 187-191. **ניחום אבלים**

חלמיש, ל, וחרמוני, ד. (2009) **כערבה הבוכיה: מפגשים עם אבל ואובדן**. תל אביב: ידיעות אחרונות. **אבל ואובדן**

יובל, י (2001). **סערת נפש**. תל-אביב: קשת. **סיפורים מחדר הטיפול**

כהן, ב.צ. ובוכבינדר, א. (2005). התערבות בגישת הכוחות בעבודה סוציאלית. בתוך ב.צ. כהן וא. בובבינדר (עורכים). **מן הכוח אל הפועל: גישת הכוחות בעבודה סוציאלית**. הוצאת רמות: תל אביב. עמ' 7-26. **גישת הכוחות**

*כהן, בן ציון. (2012). גישת הכוחות בעבודה סוציאלית. מתוך מ. חובב, א. לונטל וי. קטן (עורכים), **עבודה סוציאלית בישראל**, (258-270). הוצאת הקיבוץ המאוחד: תל אביב. **גישת הכוחות**

כפיר, נ. (1989). כמו מעגלים במים: התמודדות במצבי משבר. תל-אביב: עם עובד. **התמודדות עם משבר**

*ליפשיץ-אלכאוי, ר. (2006). דרכים להגברת תחושת התקווה בקרב חולים סופניים. חברה ורווחה, כד, 4, 503-511. **תקווה**

ניב-יגודה, ע. ופלג, ג. (2013). לשון החוק ולב האדם – גוף אחד: סוגיות ודילמות בסוף החיים. בתוך ה. שנון-קליין, ש. קרייטלר ומ. קרייטלר (עורכים), **טנטולוגיה מדעי האובדן, השכול והאבל: נושאים נבחרים** (89-103). (במיוחד שיתוף במידע בסוף החיים עמ' 99-103). חיפה: פרדס. **סוף החיים**

*נימאייר, ר. (2013). ביום האבל: לעבר מודל פעיל של התאבלות. מתוך ה. שנון-קליין, ש. קרייטלר ומ. קרייטלר (עורכים), **טנטולוגיה מדעי האובדן, השכול והאבל: נושאים נבחרים**. חיפה: פרדס. **אבל**

*פלג ג. (2006) מסע בין חיים, מוות וחיים. במה: ביטאון לעובדי בריאות בנושאי מחלת הסרטן והשלכותיה, 16: 40-44. **מוות**

פנחס, דני (2006). אני לא רוצה למות – אבל אני מוכן לקראת המוות. ידיעות אחרונות, 5.11.06. **מוות**

פרידמן, מ. (2002). מי רוצה לדעת. זמן הרפואה, 7, 34-39. **בישור בשורה רעה**

קובלר-רוס, א. (1978). לחיות עם המוות. צ'ריקובר הוצאה לאור: תל אביב. **מוות**

*קרייטלר, ש. (1013). הפחד מהמוות. מתוך ה. שנון-קליין, ש. קרייטלר ומ. קרייטלר (עורכים), טנטולוגיה מדעי האובדן, השכול והאבל: נושאים נבחרים. (65-88). חיפה: פרדס. **מוות**

*קרניאל-מילר, א. ואיזיקוביץ, צ. (2006). הידוע והלא ידוע על בישור בשורות רעות: תפקיד העובדים הסוציאליים בשלבים השונים של המפגש - בהכנה לקראתו, בהתנהלות המפגש ובהתמודדות עם השלכותיו. פורום חיפה לעבודה סוציאלית, 3: 7-39 **בישור בשורה רעה**

שוורץ, תרצה, לוי, אורנה, רסין, מיכל, וסילנר דינה (2005). תפקיד המטפלים בבישור בשורות מרות מנקודת ראות של חולים, רופאים ואחיות. בטאון הסיעוד האונקולוגי בישראל. כרך יד, מסי 3, עמי 6-12.

Baile, W. F., Buckman, R., Lenzi, R., Glober, G., Beale, E. A., & Kudelka, A. P. (2000). SPIKES - A six-step protocol for delivering bad news: Application to the patient with cancer. *The Oncologist*, 5, 302-311. **בישור בשורה רעה**

Balzer-Riley, J. (1996). communicating at the end of life In J. Balzer-Riley, *Communications in nursing: communicating assertively and responsibly in nursing*. ch. 29(352-359). St. Louis: Mosby **תקשורת בסוף החיים**

*Evans, E.G., Tulsy, J.A., Back, A.I & Arnold, R.M. (2006). Communication at times of transitions; How to help patients cope with loss and re-define hope. *The Cancer Journal* 12 (5) p. 417-424. **התמודדות עם אובדנים**

*Feudtner, C. (2009). The breadth of hope. *The New England Journal of Medicine*, 361(24), 2306 **תקוה**

Galanti, G.A. (2008). *Caring for patients from different cultures*. (4th ed). Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

טיפול בחולים מתרבויות שונות p. 27-51

Pain – p. 52-61

Men and women – p. 109-125

Law, R. (2009). Bridging worlds: Meeting the emotional needs of dying patients. (2009). *Journal of Advanced Nursing*, 61(12), 2630-2641. **סוף החיים**

Warnock, C., Tod, A., Foster, J. & Soreny. C. (2010). Breaking bad news in inpatient clinical settings: role of the nurse. *Journal of Advanced Nursing*, 66(7);1543-1555.

*Williams, C.L. (2008). Communicating at times of loss and grief In C.L. Williams, *Therapeutic interaction in nursing* Ch. 13 (131-136). Sudbury, Mass.: Jones And Bartlett Publishers. **תקשורת בסוף החיים**

נספח מס' 1:

מטלה: דו"ח מפגשים

שכתוב וניתוח רפלקטיבי של שני מפגשים הקשורים למשבר/ אבל ואובדן
1. מבוא קצר על הרקע של המטופל (סיפור רפואי ואישי).

2. תיעוד מפגש עם מטופל:

תיעוד מילולי של	מה הרגשתי ?	מה חשבתי ?	איך הגבתי? מה
כל מה שנאמר	רגשות שהתעוררו	מחשבות שהסתובבו	עשיתי?
ביניכם	בי	בראשי	תגובות
אני:			
המטופל:			
אני:			
המטופל:			

3. דיון רפלקטיבי: מה למדת על עצמך במפגש זה?

4. מה ניתן לעשות אחרת, ואיך?

נספח מס' 2:

עבודת סיכום לסמסטר א' - שנה ג' תשע"ו

*יתכנו שינויים בהנחיות.

1. בחר מפגש מאתגר ומשמעותי מתוך אחד משני דוחות המפגשים על משבר/אובדן ואבל שהגשת במהלך הסמסטר
2. תאר את המטופל: סוג המשבר שחוה, סימני המשבר, דרך התמודדותו....
3. תן שם למושג המרכזי העולה מניתוח המפגש והבהר מושג זה על בסיס הספרות.
4. דיון רפלקטיבי: בחן את התקדמותך כמטפל בטיפול בסיטואציה זו בהשוואה להתנסויות קודמות. מה השינוי שחל בדך?
5. הבהר מה בתהליכים שעברת בקורס אפשר שינוי זה.
6. הצע דרך התערבות נוספת בסיטואציה כזאת על בסיס הספרות והנלמד בקורס.
7. השתמש בשני מאמרים מרשימת המקורות ומאמר נוסף מכתב עת בר שיפוט מעשר השנים האחרונות.

הנחיות עריכה

- אורך העבודה: 5-6 עמודים לכל היותר.
- התרגיל יוגש מודפס ברווח כפול בין השורות; גופנים בגודל 12: David או Arial או Times New Roman; שוליים: 2.5 ס"מ מכל ארבעת צדדי העמוד. כותרות: בכתב מודגש, גופנים גודל 12-14.
- המקורות בגוף העבודה וברשימת המקורות יאוזכרו לפי כללי האזכור של APA מהדורה שישית (2010).
- **צנעת הפרט**: לא מפרטים שמות ופרטים אישיים של המטופל (כמו מקום עבודה ומגורים).

העבודה תוגש למנחה במייל/בעותק מודפס לפי החלטת המנחה, עד לתאריך 19.2.15 (שבוע לאחר סיום

בחינות מועד א')